

Българска
Издание Първо

Рецензенти
Проф. г-р Галин Цоков
Гл. ас. г-р Христина Григорова

Георги Минков, автор, 2022
Офелия Кънева, автор, 2022

Издателство Агенция ОЗОН, 2022
ISBN 978-619-92226-2-1
978-6-19922-263-8 - PDF

Издава се с финансовата подкрепа на СНИК СТАРТ
www.sonikstart.eu

Всички права запазени

СЪДЪРЖАНИЕ

1. ЗА СМИСЪЛА НА/ОТ СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ – КРИТИЧЕН ПОЛИТИЧЕСКИ И ИКОНОМИЧЕСКИ РАЗРЕЗ
2. КАК ДА ИЗПОЛЗВАМЕ ТОЗИ НАРЪЧНИК
3. КАТО ВЪВЕДЕНИЕ
4. ПРЕДМЕТ, ЦЕЛИ И ПРИНЦИПИ НА ЗАКОНА ЗА СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ
5. ВИДОВЕ СОЦИАЛНИ УСЛУГИ
6. ОРГАНИЗАЦИЯ НА СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ
7. ОРГАНИ НА СОЦИАЛНИ УСЛУГИ
8. ДОСТАВЧИЦИ НА СОЦИАЛНИ УСЛУГИ
9. ПЛАНИРАНЕ И ФИНАНСИРАНЕ НА СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ
10. СЪЗДАВАНЕ И ПРЕКРАТЯВАНЕ НА СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ
11. ВЪЗЛАГАНЕ НА ПРЕДОСТАВЯНЕТО НА СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ И ПУБЛИЧНО-ЧАСТНО ПАРТНЬОРСТВО
12. ВХОД КЪМ СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ
13. СЪЩИНСКО ПРЕДОСТАВЯНЕ НА СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ
14. РЕЗИДЕНТНАТА ГРИЖА КАТО ОСОБЕНО ПРАВИЛО ПРИ ПРЕДОСТАВЯНЕТО НА СОЦИАЛНИ УСЛУГИ
15. ЗАПЛАЩАНЕ НА СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ

16. КАЧЕСТВО, ЕФЕКТИВНОСТ, МОНИТОРИНГ И КОНТРОЛ НА СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ
17. СЛУЖИТЕЛИ ПО НАСОЧВАНЕ И ПРЕДОСТАВЯНЕ НА СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ
18. ИНТЕГРИРАН ПОДХОД И ИНТЕГРИРАНИ УСЛУГИ
19. АДМИНИСТРАТИВНО-НАКАЗАТЕЛНА ОТГОВОРНОСТ
20. ПРЕДМЕТ НА ПРАВИЛНИКА ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ЗАКОНА ЗА СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ
21. ПОДРОБЕН РЕД ЗА НАСОЧВАНЕ ЗА ПОЛЗВАНЕ НА СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ
22. РЕД ЗА ИЗГОТВЯНЕ НА ИНДИВИДУАЛЕН ПЛАН ЗА ПОДКРЕПА И НА ИНДИВИДУАЛНА ОЦЕНКА НА ПОТРЕБНОСТИТЕ
23. ДОГОВОР ЗА ПОЛЗВАНЕ НА СОЦИАЛНИ УСЛУГИ
24. КООРДИНИРАНЕ ПРИ ИНТЕГРИРАНО ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПОДКРЕПА
25. ПРАВИЛА ЗА ПОЛЗВАНЕ НА ЗАМЕСТВАЩА ГРИЖА
26. СТАНДАРТИ ЗА ФИНАНСИРАНЕ НА СОЦИАЛНИ УСЛУГИ, ДЕЛЕГИРАНА ОТ ДЪРЖАВАТА ДЕЙНОСТ
27. ТАКСИ ЗА ПОЛЗВАНЕ НА СОЦИАЛНИ УСЛУГИ, ДЕЛЕГИРАНА ОТ ДЪРЖАВАТА ДЕЙНОСТ
28. ВМЕСТО ЗАКЛЮЧЕНИЕ

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ

АКСУ – Агенция за качество на социалните услуги

АСП – Агенция за социално подпомагане

ДСП - Дирекция „Социално подпомагане“

ЕИО – Европейска икономическа общност

ЕС – Европейски съюз

ЗЗДет – Закон за закрила на детето

ЗСП – Закон за социално подпомагане

ЗСУ – Закон за социалните услуги

ИИС - Интегрирана информационна система

ИОП - Индивидуална оценка на потребностите

ИПП - Индивидуален план за подкрепа

МТСП – Министерство на труда и социалната политика

ОЗД - Отдел „Закрила на детето“

ООН – Организация на обединените нации

ППЗСУ - Правилник за прилагане на Закона за социално подпомагане

ПЧП - Публично-частно партньорство

РДСП - Регионална дирекция „Социално подпомагане“

РЗИ - Регионална здравна инспекция

ЗА СМИСЪЛА НА/ОТ СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ – КРИТИЧЕН ПОЛИТИЧЕСКИ И ИКОНОМИЧЕСКИ РАЗРЕЗ

1.

Офелия Кънева .....

В началото на Милениума Република България предприе активна социална реформа, насочена към модернизирание на социалната инфраструктура по начин, който да гарантира достъп до качествени и разнообразни социални услуги на всички граждани, независимо от териториалното им местоположение. Съществен елемент от реформата е включването на различни от гържавните и общинските органи лица – например неправителствени организации и частни дружества¹. В настоящия Наръчник се обръща специално внимание на развитите и регламентирани възможности за публично-частно партньорство (виж Раздел 11) в сферата на социалните услуги – както заради възможността да се разсъждава по икономически способ за развитието на дейността, така и заради съвременността на политиките за партниране между частния и обществения сектор (не само в социалната сфера).

В икономически аспект, човек идентифицира своите предпочитания с ясни индивидуални представи за резултат - желаяйки да подобри ситуацията си, да я оптимизира и да постигне максимална полза. Това, най-общо, може да бъде илюстрирано като стремеж да се увеличи до максимум поведението, да се вземат решения, които водят до максимизиране на стойностите на полезността. Гари Бекер вярва, че при всички обстоятелства хората използват

икономически подход, защото сравняват пределните ползи и пределните разходи, като най-вече прилагат това по отношение на ползите и разходите, свързани с вземането на решения². Често подобна гледна точка бива пропускана в процесите по планиране и предоставяне на социални дейности. В същото време професионалистите от социалната сфера знаят, че човек не винаги осъзнава вътрешното си желание за максимизиране в действията си. Това често влияе на посоката, по която направляват професионалните си действия и така се стига до обстоятелството да се правят добри дела без често да се търси максимизиране на ползите и минимизиране на вложените ресурси – най-вече тези, свързани с време и човешка сила.

Разсъждавайки в духа на Адам Смит, основан на принципите на търсенето и предлагането³, се стига до извода, че в своите стремежи, в т.ч. и материални, човек винаги е изправен пред икономическия проблем с разпределението на ограничените ресурси – защото има само 24 часа на ден и времето за действие е ограничено. А и заобикалящата ни действителност не предоставя възможности и средства за постигане на всички човешки цели. Това логично поставя човешкото поведение в неизбежност от приемане на формата на избор. И както Антъни Бърджес ни убеждава, когато човек не може да избира, той престава да бъде човек⁴. И задълбочавайки в дебрите на подобни изводи, продължавайки тези мисли, можем да стигнем до теориите за експлоатацията, на които емоционално и политически да пожелаем да се противопоставим. Защото именно на основата на подобно философско и житейско противопоставяне са изградени основни правозащитни документи като Всеобщата декларация за правата на човека на Общото събрание на

ООН⁵, Конвенцията за правата на детето⁶, а и Европейската конвенция за правата на човека⁷ – да имаме право да избираме и да бъдем човечеци.

И ако изборът е действие, което включва изразходване на оскъдни ресурси (в т.ч. време) за постигане на определена цел, може би следва да се разсъждава и върху факта, че същите тези ограничени ресурси ще минимизират насочването на усилия в постигането на друга цел, ако вече са вложени в първата такава. И тогава желанието на социалните услуги, като приложение на политиката за подкрепа на хората в съвременния свят, да подобрят положението на своята целева група в най-широк прочит, следва да се реализира задължително през призмата на ясно измерими и проследими показатели, отвъд обичайния административен инструментариум. За да може по този начин да се гарантира минимизиране на разпиляването на ресурс (най-вече време), на пропуснати ползи, а и на натрупването на разочарование у хората – било то от професионалната или от потребителската страна на услугата.

От гледна точка на социалните дейности (по аналог на подхода на Адам Смит за увеличаване на богатството), това означава услугата и професионалната среда да се адаптира индивидуално и ежедневно спрямо човешкия живот, казус и стремеж на всеки отделен потребител (Раздел 22). В идеален план това означава качествена преценка, отлична комуникация и оптимално насочване на обществени и индивидуални усилия и средства в постигането на високите цели за личностното израстване и реализиране на даден индивид посредством предоставените социални услуги. В резултат на системни и целенасочени мерки както

ВМЕСТО ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Офелия Кънева

Социалните услуги в България имат своята дълбока и респектираща история. Източници за тях могат да бъдат открити още от времето на езическа България при Хан Крум, който в своите закони вписва „На всеки, който проси, да не се дава малко, но да бъде (гостатъчно) задоволен, за да не изпадне пак в нужда, или пък който не постъпи така, ще му бъдат отнети имотите³⁸“. Християнска България от Княз Борис I обогатява народопсихологията с допълнителна човещина и толерантност, а Църквата постепенно овладява социалното подпомагане по време на съществуването на Първата и Втората българска държава³⁹. Дори и по време на Османското владичество, социалната подкрепа е имплицитно свързана с дейността на българската община, „поела защитата на обвинени или осъдени свои съселани, както и грижа за вдовици, сираци, инвалиди“, съдейки от гумите на Вера Мутафчиева⁴⁰. От своя страна, Георги Хаджийски прави подробен обзор на историята на социалното подпомагане в България⁴¹, като ни превежда в устойчиво осъществяваната философия на българските социални дейности, от създаването на държавата ни до днес, в т.ч. отчитайки политическите метаморфози, през които българското общество преминава. Всичко това неминуемо се отразява и на системата за социални грижи в чисто административен план, но като предмет, насока и мъдрост, социалните услуги в България активно и целенасочено провеждат своята дейност в подкрепа на специфичните нужди на хората, без да се прекъсва нишката на толерантност, грижа и добрина. Малцина изтъкнати социални експерти в чужбина могат да се похвалят със социална система, която покрива цялата

територия на страната. А в България редица исторически източници демонстрират това национално богатство. И в съвременен план социалната инфраструктура е териториално-национална от 1951 г., с първия Закон за социално подпомагане. Едва ли има друга страна в Европейския съюз, която да може да се похвали със съвременна индивидуализирана грижа по домовете в подобен мащаб (визирайки патронажната грижа). Пътят, който социалните услуги преминават от първите исторически справки до наши дни създава уроци от личен опит, надгражда умения и не бива да пропуска да подчертава гордост у всеки свързан със социалната система у нас. Всеки един професионалист е изграждан от образователната ни и практическа система на база сериозни национални традиции, международен обмен и много силно обществено обединение. Съвременната социална реформа, за която се споменава не веднъж в настоящия Наръчник, се провежда успешно именно благодарение на самоотвержената работа на социалните експерти, в най-широк смисъл. Благодарение на тяхното обединение, професионализъм и отдаденост.

С подобно минало, българските социални услуги логично имат славно бъдеще! То ще гарантира интеграцията на сегрегираните, включването на активните граждани в подкрепа на изключените, развиването на таланти и възможности за най-младите, разгръщането на позитиви, уължаването на продължителността на живеене, подобряване на качеството на живот за работещите и за техните близки, и още необятни от съвременната ни гледна точка области.

Георги Минков
Офелия Кънева

НАРЪЧНИК

на прекия доставчик на социални услуги

За работа със Закона за социални услуги
в помощ на ръководители, социални работници, психолози,
педагози, асистенти

Българска
Първо издание

Научен редактор доц. д-р Офелия Кънева
Коректор Николета Минковска

Издателство Агенция ОЗОН, 2022
www.agency-ozon.eu

ISBN ISBN 978-619-92226-2-1
978-6-19922-263-8-PDF